

POSTANOWIENIE

Dnia 26 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa M.F.
przeciwko P. S.A. w W.
o odszkodowanie z tytułu zakazu konkurencji,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 lutego 2025 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 10 lipca 2023 r., sygn. akt III APa 47/22,

**1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
odstępuje od obciążania powoda kosztami postępowania
kasacyjnego należnymi stronie pozwanej,**

**2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w
Warszawie na rzecz adwokata P.Ł. kwotę 6.075 (sześć tysięcy
siedemdziesiąt pięć) zł tytułem zwrotu nieopłaconej pomocy
prawnej udzielonej powodowi w postępowaniu kasacyjnym.**

[az]

UZASADNIENIE

M.F. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od P. S.A. w W. odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji w wysokości 624.000 zł z odsetkami.

Wyrokiem z dnia 14 czerwca 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z dnia 10 lipca 2023 r., oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego.

W sprawie ustalono, że M.F. był zatrudniony w S. w M. od 4 lutego 2004 r. na podstawie umowy o pracę, początkowo na stanowisku dysponenta do spraw obsługi członkowskiej i kasowej, a od 4 maja 2004 r. jako asystent zarządu w regionie [...]. Od 1 lutego 2007 r. na stanowisku członka zarządu z wynagrodzeniem 6.000 zł, zaś od 31 lipca 2007 r. - na stanowisku wiceprezesa zarządu, z wynagrodzeniem 8.000 zł, które podwyższono od 1 lutego 2008 r. do 10.000 zł. Od 1 lutego 2010 r. jego wynagrodzenie wynosiło 15.500 zł, od 1 kwietnia 2011 r. – 19.500 zł, a od 1 kwietnia 2012 r. – 26.000 zł.

Na posiedzeniu w dniu 22 marca 2012 r. rada nadzorcza S. uchwałą nr [...], na podstawie § 37 pkt 10 statutu, upoważniła dwóch jej członków – A.B. i M. R. do reprezentowania jej w czynnościach prawnych dokonywanych między S. a każdym z członków zarządu w zakresie wszystkich spraw z zakresu prawa pracy, w szczególności do ustalenia warunków pracy i płacy. Treść uchwały zawarta w protokole posiedzenia nie zawierała punktu 2, który wpisany został obok wskazanego wyżej upoważnienia do uchwały stanowiącej załącznik do tego protokołu; zgodnie z tym postanowieniem uchwały rada nadzorcza ustaliła, że prawo do jej reprezentowania obejmuje uprawnienie jej wyznaczonych członków do ustalania i zatwierdzania w imieniu S. warunków dokonywanych z członkiem zarządu czynności prawnych, w tym w szczególności w zakresie ustalania warunków świadczenia pracy i usług przez członków zarządu w jakiejkolwiek formie prawnej.

W dniu 8 maja 2012 r. strony umowy o pracę podpisały umowę o obowiązku zachowania poufności oraz o zakazie konkurencji. Pracodawcę reprezentował A.B. jako przewodniczący rady nadzorczej i M.R. jako sekretarz rady nadzorczej. W § 4 umowy ustalono 12-miesięczny okres zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy, w zamian za co pracodawca zobowiązał się do wypłacenia powodowi wynagrodzenia odpowiadającego 24-miesięcznemu wynagrodzeniu według ostatniej stawki miesięcznego wynagrodzenia wynikającego z umowy o pracę. W dniu 16 maja 2013 r. powód został zatrudniony na stanowisku dyrektora do spraw windykacji, nadal pozostając na stanowisku korporacyjnym w S. jako wiceprezes

zarządu. Od 20 maja 2013 r. do 14 czerwca 2013 r. Komisja Nadzoru Finansowego przeprowadziła w S. w M. kontrolę i podjęła decyzję o ustanowieniu od 22 maja 2014 r. zarządu komisarycznego, co skutkowało odwołaniem powoda ze stanowiska wiceprezesa zarządu na podstawie art. 73 ust. 3 zdanie pierwsze ustawy z 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 512 ze zm.). Powodowi wypowiedziano też umowę o pracę ze skutkiem na 31 maja 2015 r. (w aneksowanej umowie ustalono mu 12-miesięczny okres wypowiedzenia) i zwolniono go z obowiązku świadczenia pracy. W okresie wypowiedzenia zarządca komisaryczny złożył powodowi oświadczenie woli o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia z powodu ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych. Stosunek pracy ustał 15 lipca 2014 r. Decyzją Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 1 sierpnia 2015 r. P. S.A. w W. przejął S. w M. na podstawie art. 73c ust. 4 ustawy z 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych.

Zgodnie ze statutem S. w M., do rady nadzorczej należy podejmowanie uchwał w sprawach czynności prawnych dokonywanych między Kasą a członkiem zarządu; do reprezentowania Kasy przy tych czynnościach wystarczy dwóch członków rady nadzorczej przez nią upoważnionych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, aneks do umowy o pracę i umowa o obowiązku zachowania poufności oraz zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy nie zostały zawarte w dniu 8 maja 2012 r. sposób ważny i skuteczny. Sąd podkreślił, że art. 46 § 1 pkt 8 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 593; dalej: „Prawo spółdzielcze”) w związku z art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych zastrzega, że do zakresu działania rady należy podejmowanie uchwał w sprawach czynności prawnych dokonywanych między spółdzielnią a członkiem zarządu lub dokonywanych przez spółdzielnię w interesie członka zarządu oraz reprezentowanie spółdzielni przy tych czynnościach; do reprezentowania spółdzielni wystarczy dwóch członków rady przez nią upoważnionych. Uchwała rady nadzorczej z dnia 22 marca 2012 r. w przedmiocie upoważnienia dwóch członków rady do reprezentowania jej w czynnościach prawnych dokonywanych

między S. a każdym z członków zarządu w zakresie wszystkich spraw z zakresu prawa pracy była tak ogólna (szeroka) i nie wyznaczała żadnych ram ani granic, co jest równoznaczne z przekazaniem - wbrew ustawie - części istotnych uprawnień rady na rzecz dwóch jej członków. Skoro art. 46 § 1 pkt 8 Prawo spółdzielczego w związku z art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych zastrzega dla rady - jako jedną z jej wyłącznych kompetencji - podejmowanie uchwał w sprawach czynności prawnych dokonywanych między spółdzielnią a członkiem zarządu, to przekazywanie przez radę na rzecz jednego czy dwóch jej członków całości tejże kompetencji w rzeczywistości jest obejściem bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa i przez to jest nieważne (art. 58 § 1 k.c.). Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w konsekwencji A.B. jako przewodniczący rady nadzorczej i M.R. jako sekretarz rady nadzorczej, dysponując wyłącznie stanowiącym obejście prawa upoważnieniem od rady nadzorczej, nie mieli ważnego umocowania do ukształtowania stosunku pracy M.F.. Sąd Apelacyjny podkreślił, że umowa o obowiązku zachowania poufności i zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy znacząco różniła się od warunków wcześniej obowiązujących w relacji między S. a M.F. . O ile w umowie o obowiązku zachowania poufności i zakazie konkurencji z 20 sierpnia 2007 r. w § 5 ust. 2 zastrzeżono, że w zamian za powstrzymanie się od podejmowania działalności konkurencyjnej przez powoda przez 6 miesięcy po ustaniu stosunku pracy pracodawca wypłaci mu odszkodowanie w kwocie nie mniejszej niż 25% wynagrodzenia otrzymanego przez pracownika przed ustaniem stosunku pracy, o tyle w umowie o obowiązku zachowania poufności i zakazie konkurencji z 8 maja 2012 r. w § 4 zastrzeżono, że w zamian za powstrzymanie się od podejmowania działalności konkurencyjnej przez powoda przez 12 miesięcy po ustaniu stosunku pracy pracodawca wypłaci mu odszkodowanie w kwocie odpowiadającej 24-miesięcznemu wynagrodzeniu według ostatniej stawki miesięcznej wynagrodzenia wynikającego z umowy o pracę.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że skoro umowa z dnia 8 maja 2012 r. o obowiązku zachowania poufności i zakazie konkurencji była nieważna, to nie stanowiła podstawy do żądania odszkodowania sprecyzowanego w niniejszym procesie. Z tego samego względu nieistotne dla wydania rozstrzygnięcia co do

zgłoszonego w pozwie roszczenia o odszkodowanie za powstrzymywanie się od podejmowania działalności konkurencyjnej po ustaniu stosunku pracy pozostały kwestie dotyczące ważności aneksu do umowy o pracę z dnia 16 maja 2013 r., odwołania ze stanowiska wiceprezesa zarządu S. i rozwiązania umowy o pracę łączącej powoda ze S. . Z tych samych przyczyn nie było również podstaw do dokonywania analizy roszczenia powoda pod kątem sprzeczności z zasadami współżycia społecznego ani w kontekście zarzutów stawianych powodowi w postępowaniu przygotowawczym, ani w kontekście uchybień wykniętych powodowi w protokole kontroli Komisji Nadzoru Finansowego.

Nieuzasadnione były również, w ocenie Sądu Apelacyjnego, podniesione w apelacji zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 102 k.p.c. przez jego niezastosowanie, jak i wniosek o nieobciążanie powoda kosztami procesu w postępowaniu apelacyjnym. Sytuacja finansowa i ekonomiczna powoda, sama w sobie, nie uzasadniała zastosowania art. 102 k.p.c. w odniesieniu do całości kosztów procesu. Dlatego Sąd Okręgowy nie naruszył przepisów o kosztach postępowania nie stosując art. 102 k.p.c. Sąd Apelacyjny nie miał podstaw do stosowania art. 102 k.p.c. w postępowaniu apelacyjnym. Zasadą jest odpowiedzialność za wynik procesu. Powód musi ponieść ryzyko przegrania sprawy, skoro zdecydował się kontynuować dochodzenie roszczenia w sytuacji jego rzetelnej i wyczerpującej oceny przez Sąd pierwszej instancji.

Powód w skardze kasacyjnej od powyższego wyroku zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

- art. 382 k.p.c., przez pominięcie przez Sąd drugiej instancji (w wyniku uznania za nieistotne) części zebranego w sprawie materiału, tj. zeznań świadka A. B. i przesłuchania powoda, potwierdzających, że uchwały rady nadzorczej, w tym uchwała nr [...] dnia 22 marca 2012 r. z załącznikiem do protokołu, mocą której członkowie rady nadzorczej S. upoważnieni zostali do reprezentowania w czynnościach prawnych dokonywanych pomiędzy S. z każdym z członków zarządu w zakresie wszystkich spraw z zakresu prawa pracy, w szczególności do ustalenia i zatwierdzania warunków świadczenia pracy i usług przez członków zarządu w jakiegokolwiek formie prawnej, opiniowane były co do prawidłowości formalnoprawnej

przez kancelarię prawną obsługującą wyłącznie radę nadzorczą (dedykowana obsługa rady nadzorczej), a wskazani w uchwale członkowie rady nadzorczej posiadali upoważnienie rodzajowe do dokonywania z członkami zarządu czynności prawnych, w tym do ustalania i potwierdzania warunków podpisywanych z nimi w imieniu S. umów z zakresu prawa pracy, które uprawniało ich do ustalenia z członkami zarządu warunków umów i podpisania tych umów oraz ich potwierdzenia, w efekcie czego, zawierając z powodem w dniu 8 maja 2012 r. umowę o obowiązku zachowania poufności oraz o zakazie konkurencji, będącą umową z zakresu prawa pracy, a także aneksy do umowy o pracę zmieniające warunki pracy i płacy, nie wykroczyli poza zakres udzielonego im upoważnienia, a pozostali członkowie rady nadzorczej posiadali wiedzę o warunkach zawarcia z powodem umowy o obowiązku zachowania poufności oraz o zakazie konkurencji, i tak w okresie zatrudnienia powoda, jak i w okresie obowiązywania tej umowy, jej ważność nie była przez pozwanego pracodawcę kwestionowana;

2. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 46 § 1 pkt 8 ustawy Prawo spółdzielcze w związku z art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, str. 2-3 skargi.

- art. 3¹ § 1 k.p. i art. 18 § 1 k.p. w związku z art. 2 Konstytucji RP, przez ich niezastosowanie, a zastosowanie w ich miejsce przepisów art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 46 § 1 pkt 8 Prawa spółdzielczego w związku z art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, naruszając regułę wykładni *in dubio pro libertate* oraz zasadę ochrony praw nabytych wynikającą z art. 2 Konstytucji RP, prowadzącą do pozbawienia (byłego) pracownika świadczenia należnego z tytułu zawarcia z pracodawcą umowy o zakazie konkurencji po ustaniu zatrudnienia i wykonania tej umowy, której zawarcie zaproponował pracownikowi pracodawca, przy zawarciu której pracodawca reprezentowany był przez dwóch członków rady nadzorczej dysponujących upoważnieniem do zawarcia umowy i określenia jej warunków, z której to umowy pracownik nigdy nie został zwolniony z zakresu konkurencji przez pracodawcę i zastosował się do wynikającego z umowy zakazu, a pracodawca tak w trakcie zatrudnienia, jak i w trakcie trwania zakazu konkurencji nie powoływał się w ogóle na nieważność umowy z powodu braku

uchwały rady nadzorczej określającej warunki umowy, którego to wymogu pracownik nie miał podstaw weryfikować w sytuacji, gdy nie istnieją racje (wartości) wynikające z zastosowanych przez Sąd przepisów, aby legalność i przewidywalność prawa nabytego jednostki będącej (byłym) pracownikiem, wynikającego z zawarcia przez pracownika w dobrej wierze umowy, miała zostać unicestwiona w następstwie wyłącznie błędnego działania pracodawcy i uznania w toku stosowania prawa przez sąd powszechny, że powyższe prawo nabyte pracownika (jednostki) jest wartością mniej chronioną niż skutki błędnego działania reprezentantów pracodawcy, zawierającego z pracownikiem umowę mimo braku uchwały rady nadzorczej określającej warunki tej umowy i powołującego się na ten fakt dopiero w toku sporu sądowego i w efekcie uznania przez ten Sąd, że gwarancja ta pracownikowi nie przysługuje, podczas gdy ochrona praw nabytych jest jednym z elementów składowych zasady zaufania obywatela do państwa i do stanowionego przezeń prawa, wynikającej z zasady demokratycznego państwa prawnego, zakazując arbitralnego znoszenia lub ograniczania praw podmiotowych przysługujących jednostce i jest traktowana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej jako podstawowa zasada prawa UE;

3) art. 8 k.p., przez jego niezastosowanie, mimo że wymagało tego postępowanie pracodawcy, który zawarł z powodem umowę o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy mimo braku podstaw do zawarcia takiej umowy (brak uchwały rady nadzorczej określającej warunki umowy), nie notyfikował pracownikowi jakichkolwiek nieprawidłowości co do zawarcia umowy ani w czasie zatrudnienia powoda, ani później w okresie obowiązywania zakazu konkurencji, by następnie dopiero na etapie postępowania sądowego powołać się na własne nieprawidłowe działanie, w celu uniknięcia wypłaty powodowi odszkodowania, a powyższe postępowanie pozwanego pracodawcy zagraża podstawowym wartościom, na których opiera się porządek społeczny i którym prawo powinno służyć (tj. zasadzie wzajemnej lojalności stron i niepodejmowania względem drugiej strony stosunku pracy takich zachowań, które stanowią czynienie użytku z prawa pozostającego w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego i ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powód wskazał na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych oraz na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, co pozwoli na wyjaśnienie:

1. czy w świetle art. 46 § 1 pkt 8 Prawa spółdzielczego w związku z art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych osoby wyznaczone do dokonania z pracownikiem czynności z zakresu prawa pracy będące członkami rady nadzorczej upoważnionymi do reprezentowania pracodawcy w umowach z członkami zarządu mogą ustalać warunki tych umów i je zatwierdzać, gdy upoważnienie takie wynika wprost z udzielonego im przez radę nadzorczą upoważnienia do ustalania i zatwierdzania warunków umów, czy wyznaczeni członkowie rady nadzorczej są „osobami wyznaczonymi” do dokonywania czynności z zakresu prawa pracy, o których mowa w art. 3¹ k.p., czy też udzielenie przez radę nadzorczą swoim członkom obok upoważnienia pracodawcy również upoważnienia do określenia i zatwierdzania warunków umów narusza przepisy prawa i jest niedopuszczalne;

2. czy wadliwe, niezgodne z obowiązującymi przepisami (art. 46 § 1 pkt 8 ustawy prawo spółdzielcze w związku z art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych), działanie pracodawcy przy zawarciu z pracownikiem umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, polegające na braku uprzedniego podjęcia uchwały rady nadzorczej określającej warunki zawarcia takiej umowy, a mimo to zawarcie z pracownikiem takiej umowy przy oparciu się przez reprezentantów pracodawcy na uchwale rady nadzorczej upoważniającej ich do ustalenia warunków zawarcia umowy z pracownikiem, uzasadnia przyjęcie nieważności (art. 58 k.c.) zawartej umowy i odmowę wypłaty pracownikowi odszkodowania z tytułu powstrzymywania się od zakazu konkurencji (art. 101² § 1 k.p.) w sytuacji, gdy pracownik pozostawał w uzasadnionym okolicznościami przekonaniu, że zawarta umowa jest ważna, gdyż została zawarta zgodnie z treścią uchwały rady nadzorczej przez upoważnionych przedstawicieli pracodawcy do zawarcia i określenia oraz zatwierdzenia warunków umowy, a zatem przez wyznaczone osoby do dokonania tej czynności zgodnie z art. 3¹ k.p. (podmiot dokonujący czynności z zakresu prawa pracy), przy braku podstaw pracownika do kwestionowania legitymacji tych osób do zawarcia umowy, a jeśli tak

to, czy jest to nieważność bezwzględna czy też na zasadzie analogii do art. 103 § 1 i 2 k.c. objęta sankcją bezskuteczności zawieszzonej, umożliwiając potwierdzenie czynności dotkniętej wadą na podstawie art. 39 k.c.?

3. czy pracownik, zawierając z pracodawcą umowę o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, mimo zachowania staranności w postaci weryfikacji treści upoważnienia do zawarcia umowy, odpowiada na zasadzie ryzyka za prawidłowość wyznaczenia przez odpowiedni organ pracodawcy osoby do dokonania czynności (zawarcia umowy) w imieniu pracodawcy zgodnie z art. 3¹ k.p., pod rygorem stwierdzenia nieważności umowy (art. 58 k.c.) lub jej bezskuteczności, mimo wykonania umowy przez pracownika, w tym w sytuacji, gdy ocena legitymacji przedstawicieli pracodawcy do zawarcia umowy wymaga wykładni przepisów, a pracownik nie jest prawnikiem, czy też ryzyko i konsekwencje nieprawidłowego wyznaczenia osoby do dokonania z pracownikiem czynności (zawarcia umowy) w imieniu pracodawcy zgodnie z art. 3¹ k.p. obciąża pracodawcę, względem którego pracownik nie jest równoprawnym podmiotem, lecz pozostaje w stosunku podporządkowania;

4. czy zawarcie przez pracodawcę reprezentowanego przez członków rady nadzorczej, dysponujących uchwałą upoważniającą ich do zawarcia z pracownikiem umowy i ustalenia oraz potwierdzenia jej warunków (umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy), przy braku określenia przez radę nadzorczą w formie uchwały warunków tej umowy i niepoinformowanie pracownika ani w czasie zatrudnienia, ani w czasie trwania zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy o wadliwości tej umowy z powodu braku określenia przez radę nadzorczą w formie uchwały warunków tej umowy, lecz podniesienia tego zarzutu (nieważności) dopiero w toku procesu, już po wykonaniu umowy przez byłego pracownika, jest nadużyciem prawa (art. 8 k.p.) i stanowi czyn niedozwolony (art. 415 k.c. w związku z art. 300 k.p.), a jeśli tak to, czy pracodawca ponosi odpowiedzialność deliktową za szkodę tylko wówczas, gdy takie działanie pracodawcy stanowi zamierzone (umyślne) naruszenie przepisów, czy również wówczas, gdy ma charakter nieumyślny.

Strona pozwana, w odpowiedzi na skargę, wniosła o wydanie postanowienia w przedmiocie odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie od

powoda na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie chodzi o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003). Zagadnienie prawne jest istotne, jeżeli jego

rozstrzygnięcie ma znaczenie nie tylko dla ukierunkowania praktyki sądowej, ale też rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 grudnia 2020 r., III PK 12/20, LEX nr 3095788; z dnia 22 października 2020 r., II UK 385/19, LEX nr 3096724; dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, LEX nr 1230170; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 28 sierpnia 2020 r., II CSK 212/20, LEX nr 3057904). Inaczej rzecz ujmując, rozstrzygnięcie istotnego zagadnienia prawnego musi mieć wpływ na wynik sprawy, rzutować na jej rozstrzygnięcie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 sierpnia 2020 r., V CSK 618/19, LEX nr 3051789). Zatem istotnym zagadnieniem prawnym jest problem, którego rozwiązanie jest konieczne do wydania w orzeczenia w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2019 r. II CSK 60/19, LEX nr 2745538).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie mogą stanowić wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 grudnia 2004 r., I UK 187/04, LEX nr 2721740; z dnia 16 marca 2009 r., III UK 90/08, LEX nr 707909; z dnia 25 stycznia 2012 r., II UK 232/11, LEX nr 1215437; z dnia 14 marca 2012 r., I PK 185/11, LEX nr 1214540).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Należy zatem podkreślić, że o rzeczywistych rozbieżnościach w judykaturze można mówić tylko wówczas, gdy brak zgodności rozstrzygnięć dotyczy takich samych lub bardzo zbliżonych stanów faktycznych, co skarżący powinien wykazać (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17, LEX nr 2497710).

Należy jednak podkreślić, że nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jak analogicznie nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził

swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2020 r., II PK 36/19, LEX nr 3034647; z dnia 12 maja 2020 r., I UK 128/19, LEX nr 3026475; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Sąd Najwyższy wypowiadał się już co do kwestii sposobu zawarcia z pracownikiem umowy o zakazie konkurencji po ustaniu zatrudnienia przez organ kolegialny podmiotu zatrudniającego. Wskazał, że zasada kolegialności czynności prawnych rady nadzorczej jest urzeczywistniona na dwa sposoby: podpisanie umowy przez wszystkich członków rady albo podjęcie przez radę nadzorczą uchwały w przedmiocie akceptacji umowy, z jednoczesnym udzieleniem niektórym członkom rady (członkowi) upoważnienia do podpisania tej umowy w imieniu rady nadzorczej. Uchwała, w której rada nadzorcza wyrazi aprobatę dla umowy z określonym członkiem zarządu i na określonych warunkach, będzie niewątpliwie wyrazem kolegialnego stanowiska rady. Celem regulacji odnoszącej się do zasad reprezentacji spółki w umowach z członkami zarządu jest ochrona interesów spółki, akcjonariuszy i wierzycieli przez zapewnienie możliwości oceny warunków umowy z członkiem zarządu przez radę nadzorczą *in corpore*. Warunki te zostaną spełnione zarówno w przypadku, gdy rada nadzorcza w całości (bez uprzedniej uchwały) podpisze umowę z członkiem zarządu, jak i wtedy, gdy na zwołanym w tym celu posiedzeniu podejmie uchwałę w przedmiocie akceptacji umowy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 lipca 2007 r., I PK 12/07, LEX nr 332891; z dnia 28 kwietnia 2010 r., I PK 208/09, LEX nr 602203; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2011 r., I PK 255/10, LEX nr 1646851). Umowa o pracę z członkiem zarządu spółki - z techniczno-organizacyjnego punktu widzenia - może być podpisana w imieniu pracodawcy (spółki) przez osobę wyłonioną spośród członków rady nadzorczej. Jednak istotne jest, aby rada nadzorcza nie przekazywała na

rzecz jednego ze swych wybranych członków całości kompetencji do dokonywania w imieniu rady „wszelkich czynności faktycznych, prawnych i procesowych”, bowiem takie „upoważnienie” w rzeczywistości jest obejściem bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa i przez to nieważne (art. 58 § 1 k.c.; por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 grudnia 2004 r., I PK 80/04, OSNP 2005 nr 13, poz. 189; z dnia 4 grudnia 2008 r., II PK 134/08, LEX nr 483282; z dnia 29 stycznia 2014 r., II PK 124/13, OSNP 2015 nr 4, poz. 52).

Czynności przewodniczącego rady nadzorczej powinny sprowadzać się wyłącznie do dokonywania czynności techniczno-prawnych polegających na zakomunikowaniu członkowi zarządu spółki oświadczenia woli pracodawcy-spółki (w imieniu, której działa rada nadzorcza) zamiast rady nadzorczej występującej *in corpore* (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2008 r., II PK179/07, LEX nr 459308; z dnia 23 lipca 2009 r., II PK 36/09, LEX nr 738239). Członek rady może zatem co najwyżej uzyskać upoważnienie do „technicznoprawnego” podpisania w imieniu rady nadzorczej umowy o treści ustalonej przez radę *in gremio* i odpowiadającej warunkom dokonania czynności określonym w uchwale rady nadzorczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 listopada 2008 r., I PK 82/08, OSNP 2010 nr 9-10, poz. 107; z dnia 22 marca 2012 r., V CSK 84/11, LEX nr 1214611 z glosą M. Borkowskiego; z dnia 2 lipca 2015 r., III PK 142/14, OSNP 2017 nr 5, poz. 53).

Zawarcie umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy (art. 101² k.p.) przez osobę nieuprawnioną do podejmowania w imieniu pracodawcy czynności z zakresu prawa pracy (art. 3¹ k.p. w związku z art. 374 k.h.) powoduje nieważność tej umowy (wyrok Sądu Najwyższego z 23 września 2004 r., I PK 501/03, OSNP 2005 nr 4, poz. 56).

Upoważnienie do złożenia oświadczenia obejmuje tylko złożenie oświadczenia o treści odpowiadającej warunkom dokonania czynności określonym w uchwale rady nadzorczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 stycznia 1999 r., I PKN 543/98, OSNP 2000 nr 5, poz. 181; z dnia 23 września 2004 r., I PK 501/03, OSNP 2005 nr 4, poz. 56; z dnia 4 lipca 2007 r., I PK 12/07, LEX nr 332891, z dnia 4 grudnia 2008 r., II PK 134/08, LEX nr 483282; z dnia 22 marca 2012 r., V CSK 84/11, LEX nr 1214611).

Przedstawione orzecznictwo odpowiada na pytania nr 1 i 2 i wyjaśnia, że rada nadzorcza jako organ kolegialny posiadający wyłączną kompetencję do zwania umowy z członkiem zarządu (funkcjonująca w różnych podmiotach, w tym spółkach prawa handlowego czy spółdzielniach) nie może przekazać tych kompetencji swoim „wyznaczonym członkom”. Są oni jedynie uprawnieni do dokonywania czynności techniczno-prawnych polegających na zakomunikowaniu członkowi zarządu oświadczenia woli pracodawcy (w imieniu którego działa rada nadzorcza) zamiast rady nadzorczej występującej *in corpore*. W każdym przypadku dla ważności takiej umowy wymagana jest uchwała organu albo podpisanie umowy przez wszystkich jego członków.

Taki też techniczny charakter miała uchwała z dnia 22 marca 2012 r. (jej pkt 2 - wedle którego rada nadzorcza ustaliła, że prawo jej reprezentowania obejmuje uprawnienie jej wyznaczonych członków do ustalania i zatwierdzania w imieniu S. warunków dokonywanych z członkiem zarządu czynności prawnych, w tym w szczególności w zakresie ustalania warunków świadczenia pracy i usług przez członków zarządu w jakiegokolwiek formie prawnej).

Z przedstawionych poglądów wynika także, że niewiedza pracownika o niewłaściwej reprezentacji pracodawcy przy zawieraniu umowy o zakazie konkurencji przy ocenie ważności takiej umowy nie ma żadnego znaczenia. To natomiast, czy takie wadliwe działanie pracodawcy rodzi jego odpowiedzialność wobec pracownika i na jakiej podstawie prawnej, wychodzi poza zakres niniejszej sprawy i rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, który dotyczy wyłącznie odszkodowania z wynikającego umowy o zakazie konkurencji z dnia 8 maja 2012 r. Nie jest to zatem wątpliwość konieczna do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Co do kwestii charakteru stwierdzanej nieważności umowy o zakazie konkurencji w orzecznictwie reprezentowany jest pogląd, że taka umowa nie jest czynnością prawną bezwzględnie nieważną, lecz czynnością względnie nieważną, „niezupełną” (*negotium claudicans*), która może być następnie konwalidowana (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., III PK 142/14, OSNP 2017 nr 5, poz. 53). Za takim stanowiskiem opowiedziano się również w doktrynie (por. J. Chaciński: Nieważność umowy o pracę, Lublin 2009, s. 158). Pogląd przeciwny

został wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia z 5 października 2016 r., II PK 278/15 (LEX nr 215239), w którym stwierdzono, że art. 46 § 1 pkt 8 Prawa spółdzielczego, określający sposób reprezentacji spółdzielni przy czynnościach prawnych między spółdzielnią a członkiem zarządu, ma charakter *iuris cogentis*. Jego naruszenie powoduje nieważność czynności prawnej stosownie do art. 58 § 1 k.c. Jest to nieważność bezwzględna, sprawiająca, że czynność nie może być następnie potwierdzona przez spółdzielnię - czy to przez radę nadzorczą czy też inny organ. Nie stosuje się do takiej sytuacji art. 103 k.c., lecz art. 38 k.c. (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022, I PSKP 67/21, LEX nr 3399012).

Rozbieżność ta nie ma jednak znaczenia w niniejszej sprawie, w której nie ustalono, że rada nadzorcza *in gremio* następco konwalidowała wadliwość omawianej umowy, dlatego problem w przedstawianej kwestii nie występuje w niniejszej sprawie i nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Należy też odnotować, że w wyrokach z dnia 9 czerwca 2004 r., I PK 681/03 (OSNP 2005, nr 4, poz. 53) i z dnia 10 czerwca 2014 r., II PK 207/13, (LEX nr 1488759), Sąd Najwyższy uznał, że brak wymaganej przepisami korporacyjnymi reprezentacji przy zawieraniu umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy nie prowadził do nieważności tej umowy.

W sprawie I PK 681/03 przedstawiony pogląd podyktowany był konstatacją (wynikającą z ustaleń faktycznych) o wprowadzeniu w błąd pracownika co do skutków zawieranej umowy o zakazie konkurencji, czyli o świadomym działaniu osób wchodzących w skład organu spółki, które zmierzały do nieszanowania w przyszłości tak zawartej umowy, to jest do niewypłacenia pracownikowi odszkodowania. Z kolei w sprawie II PK 207/13 ustalono praktykę spółki w zakresie zawierania umów ze stosunku pracy polegającą na dokonywaniu czynności z zakresu prawa pracy jednoosobowo (przez prokurenta spółki) – wbrew obowiązującym zasadom reprezentacji oraz uzyskanie aprobaty drugiej uprawnionej do reprezentowania spółki osoby – prezesa zarządu. Stąd też wyrażono pogląd, że w stosunkach pracy sposób reprezentowania spółki może odmiennie regulować nawet utrwalona praktyka jednoosobowego dokonywania czynności prawnych z zakresu prawa pracy przez wyznaczoną osobę zwyczajowo

do tego upoważnioną (art. 3¹ i 18 k.p. oraz art. 60, 65 i 354 k.c. w związku z art. 300 k.p.). W niniejszej sprawie nie ustalono tego rodzaju okoliczności faktycznych, czyli złej wiary rady nadzorczej wynikającej ze z góry powziętego zamiaru, aby wadliwość umowy wykorzystać jako obronę przeciwko roszczeniu pracownika, który wywiązał się z jej postanowień. Nie ustalono także utrwalonej praktyki dokonywania czynności prawnych z zakresu prawa pracy wobec członków zarządu przez wyznaczonych członków rady nadzorczej zamiast całego jej składu. Nie budzi też wątpliwości, że upoważnienie niektórych (wyznaczonych) członków rady nadzorczej do ustalania i zatwierdzania warunków dokonywanych z członkiem zarządu czynności prawnych nie usuwa pierwotnego braku podjęcia uchwały określającej warunki zawarcia umowy, w efekcie czego zawarta przez tych przedstawicieli umowa nie jest skuteczna. Po pierwsze, jak wskazano wyżej, tego rodzaju upoważnienie stanowi nieuprawnione przekazanie kompetencji pozostających wyłącznie (na podstawie ustawy) w gestii rady nadzorczej. Po drugie, sanacja czynności prawnej na podstawie art. 39 § 1 k.c., ma charakter następczy w stosunku do umowy, której ma dotyczyć. Tak więc czynność sanująca nie może poprzedzać przedmiotu sanacji, nie może mieć charakteru abstrakcyjnego oderwanego od konkretnej, dokonanej już czynności prawnej (w niniejszej sprawie upoważnienie tego rodzaju pochodzi z dnia 22 marca 2012 r., a umowa z dnia 8 maja 2012 r.).

Jeśli chodzi o problem przedstawiony w pytaniu nr 4, to skarżący zmierza do uzyskania wyjaśnienia, jakie roszczenia i na jakiej podstawie prawnej przysługują pracownikowi od pracodawcy, który dopuścił się nadużycia prawa (art. 8 k.p.), prokurując nieważną umowę o zakazie konkurencji (z powodu niewłaściwej reprezentacji pracodawcy), gdy pracownik o tym nie został poinformowany przez pracodawcę i wykonał swoje zobowiązanie wynikające z tej umowy. Problem ten również nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, ponieważ przedmiotem sporu w niej jest odszkodowanie wynikające z umowy o zakazie konkurencji z dnia 8 maja 2012 r., a nie odszkodowanie za bezprawie pracodawcy, który wykorzystuje niewiedzę pracownika i czerpie korzyści z powstrzymywania się przez niego od działalności konkurencyjnej w sytuacji, gdy nie zamierza zapłacić mu za to wynagrodzenia (zob. M. Lewandowicz-Machnikowska, Glosa do wyroku

Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2004 r., I PK 681/03, OSP 2005 nr 10, s. 120). Oba te roszczenia, niezależnie od kwalifikacji prawnej drugiego z tych roszczeń (np. art. 415 k.c.), nie są tożsame z uwagi przede wszystkim na inne podstawy faktyczne.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. uwzględniając sytuację życiową skarżącego.

O wynagrodzeniu ustanowionego z urzędu w postępowaniu kasacyjnym pełnomocnika powoda orzeczono zgodnie z § 4 ust. 3, § 8 pkt 9 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 764), stosując przy określeniu wysokości wynagrodzenia § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 2 pkt 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r., poz. 1964 ze zm.) – 10.800 zł

[az]

[a.ł]